

Lahti

Vaikuttava kirjasto – hyvinvointivaikutukset näkyviksi - hankkeen esittely

Lahden kaupunginkirjasto

Vaikuttava kirjasto – hyvinvointivaikutukset näkyviksi -hanke

- Hankkeen tavoitteena on lisätä ymmärrystä kirjastojen hyvinvointivaikutuksista, testata niiden mittaamiseksi kehitettyä mittaristoa ja löytää valtakunnallisestikin hyödynnettävissä oleva konsepti vaikutusten näkyväksi tekemiseen.
- Hankkeessa tehdään tiedonkeruu Lahden alueellisen kehittämistehtävän toiminta-alueen kirjastoista
- Etsitään tapoja tarjota tietoa asiakkaille, päättäjille ja muille sidosryhmille sekä kirjastoammattilaisille itselleen.
- Toteutukseen saatu 44 000 euron valtionavustus

Mukana 12 eri kokoista kuntaa
Lahden Ake-alueelta:

- Lahti
- Hämeenlinna
- Lappeenranta
- Kouvola
- Riihimäki
- Hamina
- Forssa
- Janakkala
- Orimattila
- Hattula
- Asikkala
- Tammela

Hankkeen eteneminen

- **Keväällä 2025** Lahden kaupunginkirjasto kilpailutti toimijan toteuttamaan tutkimuksen.
 - MDI voitti kilpailutuksen, ja heillä oli jo tarjousvaiheessa valmis tutkimussuunnitelma, jota työssä noudatettiin.
- **Syksyn 2025** aikana vaikutusmallia kehitettiin,
 - mukana olevat kirjastot kommentoivat luonnoksia,
 - pilotoitiin asiakaskyselyä 12 hankekirjastossa.
- **Maaliskuussa 2026** MDI:n laatima mittaristo valmistui
 - esiteltiin valtakunnallisesti (tallenne Kirjastokaistalla)
- Mittariston pilotointi kirjastoissa jatkuu.
- Hanke jatkuu vielä vuoden 2026 loppuun asti.

Tavoitteita hyvinvointivaikutusten arviointimallille

- Valtakunnallisesti hyödynnettävä
- Selkeä ja toistettava arviointimalli kirjastojen hyvinvointivaikutusten mittaamiseen
- Yksinkertainen malli, jota kaikenkokoiset kirjastot voivat käyttää oman toimintansa, päätöksenteon ja vaikuttajaviestinnän tukena
- Yhdistää
 - olemassa olevan tutkimustiedon,
 - kansalliset viitekehykset ja
 - pilottikirjastojen aineiston.

Hyvinvointivaikutusten mittaamisessa huomioitavaa

- Hyvinvointivaikutukset syntyvät useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta pitkällä aikavälillä
- Kirjasto on parhaimmillaankin vain yksi osatekijä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnissa
- Mikään yksittäinen mittari ei pysty osoittamaan juuri kirjastojen hyvinvointivaikutuksia

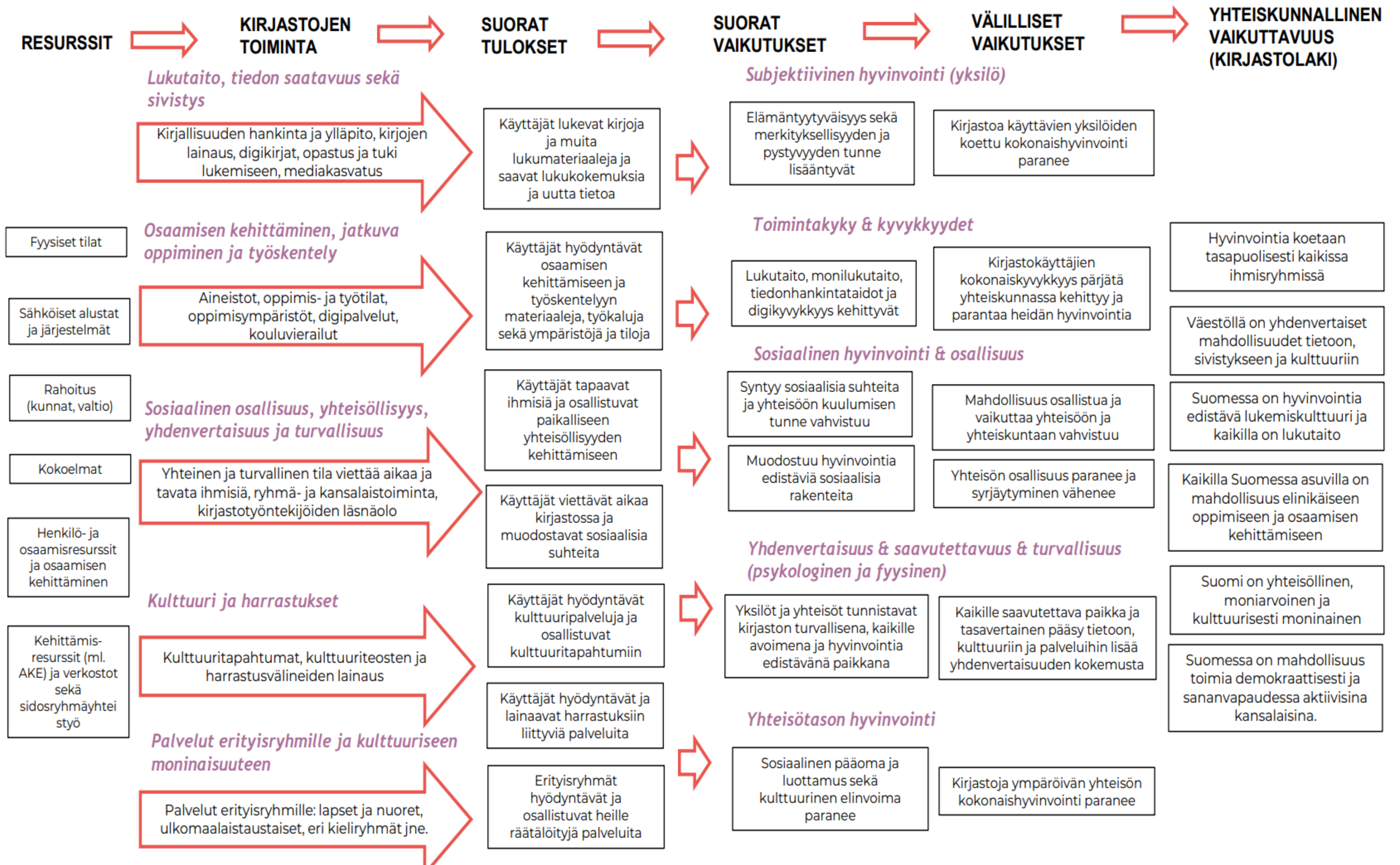
Vaikutusmallissa yhdistyvät

Kirjastojen toiminnan näkökulmat

- Lukutaito ja sivistys
- Osaaminen ja jatkuva oppiminen
- Sosiaalinen osallisuus
- Kulttuuri ja harrastukset
- Palvelut erityisryhmille

Hyvinvointivaikutukset

- Koettu hyvinvointi
- Toimintakyky
- Yhteisöllisyys
- Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus
- Turvallisuus

Kirjastojen toiminnan ja palveluiden näkökulmat

Lukutaito, tiedon saatavuus sekä sivistys

- Kirjallisuuden hankinta ja ylläpito, kirjojen lainaus, ohjaus, opastus ja tuki lukemiseen, e-kirjat, mediakasvatus.

Osaamisen kehittäminen, jatkuva oppiminen ja työskentely

- Aineistot, tilat ja välineet osaamisen kehittämiseen,
- digipalvelut ja digiosaamisen kehittäminen, oppimisympäristöt, kirjastotyöntekijöiden tuki, kouluvierailut.

Sosiaalinen osallisuus, yhteisöllisyys, yhdenvertaisuus ja turvallisuus

- Turvallinen tila viettää aikaa
- Ryhmätoiminta, kansalaistoiminta
- kirjastotyöntekijöiden ja muiden ihmisten läsnäolo, kokemus yhteisön yhteisestä tilasta.

Kulttuuri ja harrastukset

- Kulttuuritapahtumat,
- kulttuuriteosten ja harrastusvälineiden lainaus

Palvelut erityisryhmille ja kulttuuriseen moninaisuuteen

- Palvelut erityisryhmille: lapset ja nuoret, ulkomaalaistaustaiset, eri kieliryhmät jne.

Hyvinvoinnin näkökulmat

Subjekttiivinen hyvinvointi (yksilö)

- elämäntyytyväisyys, myönteiset tunteet, merkityksellisyyden ja pystyvyyden kokemus.

Toimintakyky & kyvykkyudet

- lukutaito, monilukutaito, digikyvykkyys,
- itseohjautuva oppiminen

Sosiaalinen hyvinvointi & osallisuus

- Yhteisöön kuulumisen tunne, sosiaaliset suhteet, mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

Yhdenvertaisuus, saavutettavuus ja turvallisuus (psykologinen ja fyysinen)

- Saavutettava paikka, tasavertainen pääsy tietoon, kulttuuriin ja palveluihin
- Koettu turvallisuus ja kirjaston rooli arjen ”turvapaikkana”

Yhteisötason hyvinvointi

- sosiaalinen pääoma, luottamus, kulttuurinen elinvoima, pitkän aikavälin oppimis- ja yhdenvertaisuushyödyt

Lahti

Keskeinen oivallus: Kirjastojen hyvinvointivaikutukset eivät synny yksittäisistä tapahtumista, vaan rakenteellisista edellytyksistä:

- Saavutettavat ja turvalliset tilat***
- Maksuttomuus***
- Aineistot***
- Osaava henkilöstö***
- Mahdollisuus käyttää kirjastoa eri elämäntilanteissa***

Lahti

***Jos on resursseja, voi olla tarjontaa.
Jos on tarjontaa, voi olla käyttöä.
Jos on käyttöä, voi olla kokemuksia.
Jos on kokemuksia, voi olla vaikutuksia.***

Mittaamista tarvitaan kaikissa mallin eri vaiheissa

27.5.2026

Lisää halutessasi tähän alaotsikko

Tietoa syntyy monessa paikassa, hyvät mittarit ovat silti harvassa

Kansallisesti koottava tieto	Kunnassa koottava tieto	Kirjaston tieto	Käyttäjätieto	Sidosryhmätieto
Kansalliset tilastot	Hyvinvointi kertomus	Itsearviointi	Käyttäjäkysely	Kunnan sisäinen palaute ja tieto
Kansalliset väestökyselyt	Kuntalais- ja hyvinvointi kyselyt	Omista rekistereistä koottava tieto	Palaute-tieto	Muiden sidosryhmien palaute ja tieto
TEA-viisari, peruspalveluiden arviointi	Kulttuuri- ja vapaa-aikakyselyt	Oma arviointi- ja johtamistieto	Asiakaspalvelun kokemus-tieto	Asiakaspalvelun kokemus-tieto

1) Valmiit tietolähteet tuottavat tietoa tarjonnasta ja tarpeesta

- Kirjastotilastot
- Celian tilastot
- Tilastokeskuksen kulttuuritilastot ja kulttuuritilastojen taulukkopalvelu
- THL:n väestökyselyt
 - Kouluterveyskysely lapsista ja nuorista
 - Terve Suomi aikuisista
 - Monika vieraskielisistä aikuisista
- TEA-viisari kuntien toimista hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

Esimerkkejä Lukutaito, tiedon saatavuus sekä sivistys –polun indikaattoreista ja mittareista

Mitattava asia	Mittari	Taso	Tietolähde
Kirjaston saavutettavuus	Kirjasto 3 km (% asukkaista)	Kunta	Tilastokeskus, kulttuuritilaston taulukkopalvelu
E-aineistojen lainaus	E-aineiston lainausmäärä	Kunta	Kirjastotilasto
Nuorten lukuharrastus	Lukee kirjoja omaksi ilokseen vähintään kuukausittain	Kunta/koulu, sukupuoli	Kouluterveyskysely 8.–9. lk
Lasten lukutaito	Paljon vaikeuksia lukemisessa	Kunta/koulu, sukupuoli	Kouluterveyskysely 4–5. lk
Nuorten lukutaito	Vaikeuksia lukemista vaativissa tehtävissä	Kunta/koulu, sukupuoli	Kouluterveyskysely 8.–9. lk; lukio, ao

2) Käyttäjäkysely mittaa erityisesti kokemusta

- Hankkeen aikana laadittiin ja pilotoitiin käyttäjäkysely
- Mitattavat asiat valittiin mallin pohjalta kuvaamaan erityisesti kirjaston käyttäjien kokemusta kirjastojen hyvinvointivaikutuksista
- Pilottitiedonkeruu keräsi runsaasti vastauksia, ja vastaajat kokivat kyselyn helppokäyttöiseksi.
- Kyselyn hyvä toteutus edellyttää työpanosta ja suunnitelmallisuutta erityisesti erilaisten käyttäjäryhmien tavoittamisessa

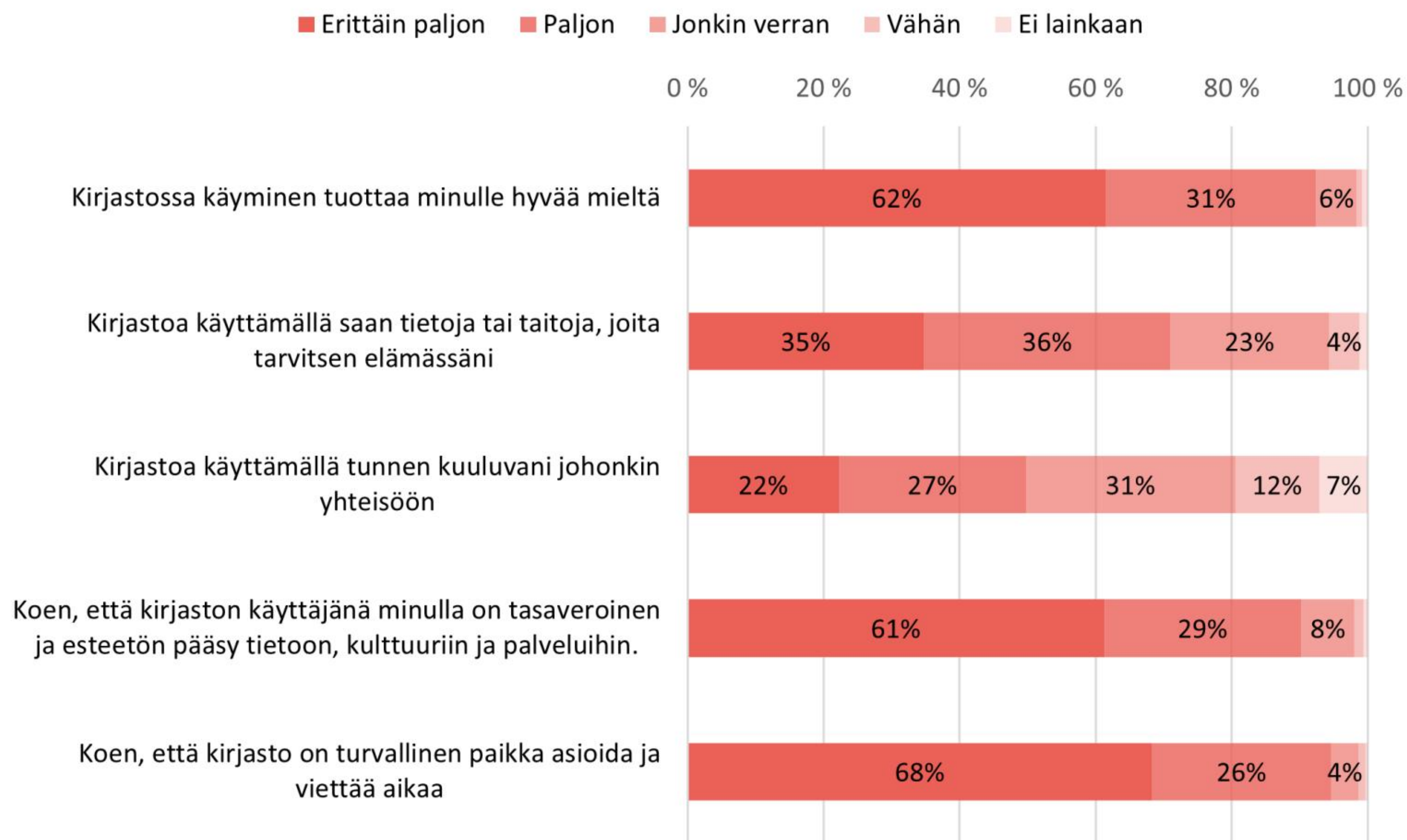
Esimerkki käyttäjäkyselyn kysymyksistä

4. Vastaa seuraaviin kysymyksiin oman kirjaston käyttösi pohjalta:

	erittäin paljon	paljon	jonkin verran	vähän	ei lainkaan	en osaa sanoa
Kirjastossa käyminen tuottaa minulle hyvää mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjastoa käyttämällä saan tietoja tai taitoja, joita tarvitsen elämässäni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjastoa käyttämällä tunnen kuuluvani johonkin yhteisöön	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koen, että kirjaston käyttäjänä minulla on tasaveroinen ja esteetön pääsy tietoon, kulttuuriin ja palveluihin.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koen, että kirjasto on turvallinen paikka asioida ja viettää aikaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Käyttäjäkysely tuottaa uudenlaista tietoa käyttäjäkokemuksesta

- Kaikkia vastaajia koskeva tieto tukee viestintää, vaikuttamista ja tarkemman perehtymisen paikkojen tunnistamista
- Kehittämisen kannalta eroja voi olla hyödyllistä tarkastella esimerkiksi käytön, ikäryhmien tai kieliryhmien välillä
 - vastaajamäärä ei kuitenkaan kyselyä pilotoidessa kaikissa kirjastoissa riittänyt luotettavaan osaryhmittäiseen analyysiin

3) Itsearviointi mittaa edellytyksiä hyvinvointivaikutuksiin

- Itsearviointi täydentää valmiiden tietolähteiden ja käyttäjäkyselyn tietoja
- Jäsenneltyö havainnointia, joka tarjoaa mahdollisuuden
 - Keskustella
 - reflektoida ja
 - pohtia kehittämistarpeita.
- Vuosittain tapahtuva itsearviointi ei ole tarkoituksenmukainen.
- Olennaisempaa kuin mittarien rutiininomainen seuranta on niiden myötä syntyvä keskustelu ja vieminen toimenpiteiksi.

Esimerkki itsearvioinnin kysymyksistä

Itsearviointi - kirjastojen hyvinvointivaikutukset

4. Onko toimipisteessä seuraavat asiat

	Kyllä, täysin	Kyllä, osittain	Ei	En osaa sanoa
Fyysisesti esteetön kulku	☐	☐	☒	☐
Asiakas-wc	☐	☐	☐	☐
Viilennys tai muuten viileää helteellä	☐	☐	☐	☐
Tietokoneita digiasiointiin	☐	☐	☐	☐
Tulostus- ja kopiointimahdollisuus	☐	☐	☐	☐
Tiloja oleskeluun	☐	☐	☐	☐
Tiloja tapahtumien järjestämiseen	☐	☐	☐	☐
Tiloja harrastamiseen	☐	☐	☐	☐

Mihin mittareita voi käyttää?

kirjastopalveluiden kehittämisessä ja tuloksellisuuden seurannassa

hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa

vaikuttamistyössä ja vaikuttavuuden osoittamisessa

sidosryhmäyhteistyön tukena jäsentämässä kirjaston toimintaa ja sen vaikutuksia

Malli luo yhteisen kielen - Auttaa sanoittamaan kirjastojen hyvinvointivaikutuksia

Malli on väline – ei päämäärä!

Mallin arvo ei ole mittareissa

Arvo syntyy

- Tulkinnasta
- Keskustelusta
- Kehittämistoimista

Vertaisoppiminen ja yhteiskehittäminen vahvistavat mallia

Kiitos!

Hanna Pitkänen

044 482 6071

hanna.pitkanen2@lahti.fi

Lisätietoa:

<https://lahdenake.fi/kehittaminen/kehittamishankkeet/vaikuttava-kirjasto-hyvinvointivaikutukset-nakyviksi/>

VAIKUTTAVA
KIRJASTO